

In memoriam

Op 17 maart 2006 overleed prof. dr. J.C.M. Hattinga Verschure, voormalig voorzitter van de NVKC en erelid van de Vereniging, op de leeftijd van 92 jaar in zijn woonplaats Nijmegen.

Johannes Christiaan Mari Verschure -eind jaren vijftig voegt hij de naam Hattinga toe als een eerbewijs aan de familienaam van zijn moeder- wordt op 17 februari 1914 in Breda geboren. Hij doorloopt de HBS-opleiding van het Onze Lieve Vrouwelyceum aldaar en studeert vervolgens chemie en geneeskunde in Utrecht. In januari 1939 wordt het doctoraalexamen chemie afgelegd en in 1942 wordt het artsexamen behaald. Tijdens de oorlog neemt hij waar in Terheyden en later ook enige tijd in Breda. Na de oorlog volgt een specialisatie tot internist bij dr. A.C.M. Lips (voor klinisch chemici: de 'Lips' van Conway-Lips) in Nijmegen en Utrecht. In 1946 promoveert hij in Utrecht bij professor Kruyt op een dissertatie

Prof. dr. Joop Hattinga Verschure tijdens de viering van het 50-jarig bestaan van de NVKC in 1997 in Leiden. (Foto: Mark Lamers.)

'Electrophoretisch onderzoek van het mechanisme van enige klinisch gebruikelijke serumvlokkingsreacties'. In 1948 wordt hij als internist in het register medisch specialisten ingeschreven.

In het 'Zakboek voor indicaties en interpretaties van klinisch chemisch onderzoek' dat in 1958 verschijnt noemt Verschure zich internist en klinisch chemicus. Van 1948 tot 1960 heeft hij inderdaad een praktijk als vrij gevestigd internist in Utrecht en is hij daarnaast hoofd van het klinisch-chemisch laboratorium van de geneeskundige universiteitsklinieken als opvolger van dr. P. Muller. Hij is vanaf 1954, bij de 7e druk, co-auteur van het in 1927 door Muller begonnen 'Klinische Methoden; scheikunde en microscopie'. Bovenstaande verraadt de grote belangstelling van dr. Verschure voor de dan nog jonge klinische chemie.

Verschure was dan ook aanwezig bij de oprichtingsvergadering van de NVKC op 20 september 1947 in Amsterdam. In 1950 werd hij in het register van Erkend Klinisch Chemici opgenomen. Als opvolger van prof. dr. E.C. Noyons was hij van 1951 tot 1959 voorzitter van de Vereniging. Het waren bewogen jaren met de Groep van Erkend Klinisch Chemici (EKC) als een vereniging in een vereniging. Waar de aandacht van de EKC vooral uitging naar de maatschappelijke positie van de klinisch chemici, legde de NVKC onder dr. Verschure de nadruk op de wetenschappelijke aspecten. Een groot aantal symposia werd georganiseerd rond onderwerpen die in die dagen de klinische chemie beheersten.

Hij was betrokken bij de oprichting van de IFCC in 1952 in Parijs en slaagde erin het First European, later herdoopt tot First International Congress on Clinical Chemistry naar Nederland te halen. Het congres vindt in september 1954 plaats in het Tropeninstituut in Amsterdam en Verschure is president van het congres. Voor zijn verdiensten voor de NVKC wordt hij in 1959 tot erelid benoemd.

Kort daarna komt er een einde aan zijn activiteiten binnen de NVKC en de klinische chemie. In 1960 wordt hij, de internist, benoemd tot geneesheer-directeur van het Onze Lieve Vrouwe Gasthuis in Amsterdam en het dan nog te bouwen St. Lukas Ziekenhuis. Op het OLVG treft hij dr. Th. Strengers jr., vriend, studiegenoot en medeoprichter van de NVKC, als hoofd van het klinisch-chemisch laboratorium. In zijn nieuwe functie verdiept Verschure, dan inmiddels Hattinga Verschure, zich in organisatiekunde en management; mettertijd zal hij een steeds belangrijker plaats innemen in de ziekenhuiswereld in Nederland. Hij is betrokken bij de oprichting van de Stichting Samenwerkende Amsterdamse Ziekenhuizen in 1962 en in 1966 bij de oprichting van het Studiecentrum voor Ziekenhuiswetenschappen.

In 1970 wordt Hattinga Verschure benoemd tot hoogleraar in de Ziekenhuiswetenschappen aan de Rijksuniversiteit Utrecht. Onder zijn leiding worden processen gestart om zorgprocessen te versnellen en de ligtijd van patiënten te verkorten. Hij geldt als de initiator van het begrip 'mantelzorg', dat inmiddels algemeen is aanvaard en van grote betekenis is voor de professionele zorgverlening in de gezondheidszorg. In 1983 gaat hij met emeritaat.

Hattinga Verschure was actief als auteur. Naast de boven aangehaalde handboeken was hij medeverantwoordelijk voor Noyons' 'Chemie en Kliniek' (deel IV: Klinische betekenis van chemisch onderzoek, 1953). In een serie 'Natuur en Mens' schreef hij 'Patiënt of proefkonijn; de toepassing van de natuurwetenschappen in het moderne geneeskundige onderzoek', Amsterdam 1948. Met zijn leermeester dr. A.C.M. Lips schreef hij in 1946 'Vorderingen der

Geneeskunde', met name gewijd aan de "inwendige geneeskunde over de periode 1940 tot 1946, in Amerika en Engeland"; beiden brachten een deel van die periode in Amerika door. Hij was de auteur van enige tientallen artikelen op het gebied van de klinische chemie vóór 1960 en op het terrein van de gezondheidszorg ná 1960.

Hattinga Verschure was ook maatschappelijk zeer betrokken; al tijdens zijn studietijd in Utrecht was hij actief in de jeugdbeweging en vele jaren was hij lid en voorzitter van R.C. Maagdenhuis, een grote Amsterdamse instelling voor jeugdwerk. Grote belangstelling had hij ook voor het christelijke jeugdwerk in Palestina en Israël, tevens was hij Ridder in de Orde van het Heilig Graf.

J.J. Heeren
Secretaris Historische Commissie